

УДК 159.9(091)(092)

Юрій Вінтюк

**ДОРОБОК ЯРОСЛАВА ЦУРКОВСЬКОГО:
ПРОБЛЕМА ВИВЧЕННЯ І ВИЗНАННЯ
(з нагоди 110-ї річниці з дня народження)**

Нещодавно виповнилося 110 років з дня народження визначного вітчизняного вченого-психолога Ярослава Івановича Цурковського, а незабаром минає 20 років із дня його смерті. Обидві дати спонукають до роздумів як про цінність його здобутків, так і про їхній вплив як на науку зокрема, так і на суспільні процеси загалом. Проте до сьогодні не здійснено оцінки наукового значення його здобутків, ні їхнього впливу на суспільну практику. Така ситуація наявна у зв'язку з тим, що такими дослідженнями ніхто серйозно не займався ні за його життя, на пізніше. Поодинокі дослідження, що проводилися, не претендують на повноту охоплення, глибину аналізу і далекі від завершення. Значно більше було за цей час публікацій, які проводилися без здійснення будь-яких досліджень, і містять сумнівну, не перевірену а то й відверто недостовірну інформацію, а тому не роблять внеску у вирішення наявної проблеми, а натомість лише ускладнюють цей процес.

Подібна ситуація наявна не в останню чергу через те, що відразу ж після смерті вченого потрібно було створити відповідну комісію для планування і проведення робіт зі збереження наукової спадщини і вшанування пам'яті Я. Цурковського. Проте ні тоді, не пізніше цього зроблено не було, практично нічого не робиться у цьому напрямку і в даний час. Ця обставина спонукає до проведення спеціального дослідження зі з'ясування стану справ із предметом розгляду.

Цурковський Ярослав Іванович – український психолог, педагог, доктор філософії, засновник теорії психічної контрольності, винахідник контролографа, громадський діяч, поет.

Доробок Я. Цурковського, зокрема його наукова спадщина, є значним внеском у вітчизняну науку, а практичне впровадження його розробок у різні галузі народного господарства диктує потреба підняти вітчизняну науку до рівня світових вимог у сфері як теоретичних досліджень, так і їхнього практичного застосування. Проте, незважаючи на це, не проводиться ні вивчення його наукової спадщини, ні її застосування відповідно до потреб сучасної практики.

Необхідно також відзначити, що вивчення спадщини передбачає, передусім, її збереження, а визнання передбачає також її застосування.

Мета роботи – з’ясувати основні напрями діяльності, спрямовані на збереження і вивчення доробку Я. Цурковського, а також основні труднощі, що перешкоджають визнанню заслуг і практичному застосуванню його здобутків у сучасних умовах.

Передусім необхідно з’ясувати, що саме потрібно було зробити для збереження наукової спадщини і вшанування пам’яті вченого. Даний перелік справ послужить у якості вихідних передумов даного дослідження.

Заходи зі збереження наукової спадщини Я. Цурковського:

1. Організація роботи із зібрання (у т. ч. пошуку невідомих) і збереження наукових праць Я. Цурковського.
2. Укладання повної бібліографії праць Я. Цурковського і публікацій про нього.
3. Організація пошуку патентів і матеріалів про діяльність Я. Цурковського в архівах Львова, Кракова, Катовіц, Варшави, Праги, Берліна і Москви.
4. Організація видання збірника вибраних наукових праць Я. Цурковського.
5. Збір біографічних матеріалів про життя і діяльність Я. Цурковського (у т. ч. за кордоном).
6. Організація робіт з укладання наукової біографії Я. Цурковського.
7. Видання наукової біографії Я. Цурковського.
8. Організація досліджень з історії контролографії.
9. Пошук і збереження контролографів, креслень та іншої супутньої документації.
10. Вивчення історії розвитку контролографії та написання монографії на дану тему.

Заходи з вшанування пам’яті Я. Цурковського:

1. Створення меморіальної дошки (і встановлення її на будинку, в якому проживав Я. Цурковський).
2. Перейменування вулиці, де він жив, на вул. Я. Цурковського.
3. Проведення круглих столів, конференцій пам’яті Я. Цурковського, зокрема до його роковин.
4. Видання книжки з біографічними матеріалами про Я. Цурковського, передусім публікацій у пресі та спогадів людей, які знали його.
5. Видання збірок поезій Я. Цурковського.
6. Виготовлення та встановлення пам’ятника Я. Цурковському.
7. Ознайомлення громадськості з результатами роботи.
8. Присвоєння Львівському Товариству психологів імені Я. Цурковського.
9. Клопотання про надання Я. Цурковському звання «Праведника народів світу».

10. Створення музею контролографії (або експозиції у Львівському історичному музеї).

Оскільки свого часу завдань збереження наукової спадщини і вшанування пам'яті вченого поставлено не було, вони до сьогодні залишаються актуальними. Таких завдань насправді значно більше, проте всі вони не можуть бути охоплені у даному викладі. Відтак доцільно розглянути, що було зроблено в даному напрямку за час, що минув.

Перші спроби висвітлення подій життя і діяльності Я. Цурковського були зроблені ще при житті вченого [9; 10] людьми, які особисто знали його, а тому викладена в цих публікаціях інформація походила безпосередньо від Ярослава Івановича. Проте перші спроби висвітлення подій його життя не претендують ні на широту охоплення, ні на глибину висвітлення, оскільки їхні автори взагалі не ставили подібних завдань. Це публіцистичні матеріали, тому до їхнього написання не залучали ніяких документів, а їхня достовірність забезпечувалася тим, що необхідна інформація отримувалася з перших рук.

Вперше завдання укладання наукової біографії Я. Цурковського було поставлене незадовго до його 90-річного ювілею, теж людьми, які були його соратниками і мали необхідну інформацію безпосередньо від фігуранта публікації [11]. Проте дана публікація була завершена й оприлюднена вже після смерті вченого, через що містить ряд неточностей, які вдалося виявити лише згодом, коли до вивчення його життя та діяльності було залучено архівні документи. До розповідей про Я. Цурковського соратників із кола тих, хто за життя добре знали його, слід віднести і статті В. Вавринюк, яка виклала в них власні спогади про спільну роботу з Ярославом Івановичем впродовж ряду років [1; 2]. До спогадів про батька відноситься і стаття О. Цурковського [13].

З другої половини 90-х років починається пошук матеріалів про Я. Цурковського для укладання його наукової біографії. Вже в цей час було поставлено завдання здійснити збір необхідних документів про життя і діяльність вченого, а також наукових та інших публікацій із тим, щоб укласти та видати його біографію, а також основні наукові праці та літературні твори. Однак перші спроби публікацій матеріалів на цю тему теж мають достатньо неточностей [3; 8]. Дану роботу було заплановано завершити до 100-річчя з дня народження Я. Цурковського, до цієї дати також планувалося видати його основні наукові праці та відомі збірки поезій. Проте до вказаного терміну завершити задумане не вдалося, а тому роботу в даному напрямі було продовжено. Однак опубліковані до цих роковин матеріали нерідко грішать рядом неприпустимих неточнос-

тей, оскільки були підготовлені без проведення необхідних досліджень і пошуку документальних свідчень [15], а то й містять передруки попередніх публікацій із невиправленими неточностями і помилками.

У результаті лише до 105-ї річниці з дня народження вченого було зібрано достатню кількість документальних свідчень, що і дозволило здійснити першу більш-менш вдалу спробу опублікувати наукову біографію вченого [7], максимально повну і достатньо точну. Практично не містять ніяких досліджень із предмета розгляду і останні публікації на дану тематику [12], які нерідко лише дублюють відому раніше інформацію з праць інших авторів.

Оскільки жодна з наявних публікацій на дану тему не охоплює всю множину поставлених завдань, робити їхній огляд видається недоцільним; відтак перейдемо до викладу результатів проведеного дослідження.

Хоча за останні два десятиріччя зроблено вкрай мало для збереження наукової спадщини і вшанування пам'яті Ярослава Івановича Цурковського, не можна стверджувати, що наукова спільнота не визнає (чи нездатна оцінити) його внеску в розвиток вітчизняної науки. Про це свідчить той факт, що впродовж цього часу регулярно проводилися як наукові конференції, так і круглі столи, виставки, присвячені вченому, які відбувалися, головним чином, до його ювілейних дат, тобто через кожні 5 років. Ініціаторами цих заходів виступали різні державні та громадські установи: Львівська філософська спілка, Львівська наукова бібліотека АН України імені В. Стефаника, Львівський державний університет фізичної культури, університет «Львівський Ставропігон», Львівський науково-практичний центр Інституту професійно-технічної освіти НАПН України та ін. До їх проведення долучалися не лише ті, хто особисто знав Ярослава Івановича, але й психологи та науковці інших профілів, а також громадські діячі. Хочеться сподіватися, що ці заходи і в подальшому отримають своє продовження та подальший розвиток, що, безперечно, є позитивною тенденцією. Іноді цим заходам бракувало не лише масовості, але й інформативності й організованості; однак значно гірше те, що публікацій для інформування широких кіл громадськості, присвячених цим пам'ятним датам, у ЗМІ було вкрай недостатньо [5; 6; 14]; причому фахові журналісти практично повністю ігнорували цю тематику.

Проте, крім зазначеного, практично більше нічого за вказаний час зроблено не було. Робота зі збору (у т. ч. пошуку невідомих) і збереження наукових праць Я. Цурковського не проводилася. Укладання повної бібліографії праць вченого і публікацій про нього теж досі не зроблено. Не було налагоджено і пошук патентів і матеріалів про діяльність

Я. Цурковського в архівах Львова, Кракова, Катовіц, Варшави, Праги, Берліна і Москви. Пошуки в архівах Львова принесли певні знахідки, проте і вони на сьогодні далекі від завершення. Оскільки для здійснення пошуку необхідних матеріалів за кордоном бракує можливостей і ресурсів, дана ділянка роботи залишається найскладнішою для реалізації.

Проте не зроблено навіть того, що було заплановано і передбачалося реалізувати, а саме: не здійснено заплановане до 100-річчя з дня народження видання збірника вибраних наукових праць Я. Цурковського, а також видання збірки його поетичних творів. Так, ініціативною групою було передбачено видати українською мовою монографію «Теорія і практика дослідження контрольних психічних процесів у спортсменів»; а також книги поезій, до якої повинні були увійти збірки «Прозолоть світанку», «Вогні», «Смолоскипи», «Моменти й вічність» а також поема «Збентежений літак». Підготовчі роботи до здійснення цих видань було успішно завершено, проте знайти кошти на оплату поліграфічних послуг так і не вдалося ні до запланованого терміну, ні після цього.

Слід також відзначити, що пошуком матеріалів про життя і діяльність вченого навіть у доступних місцях практично ніхто до сьогодні не займається. Збором матеріалів про Я. Цурковського, передусім, публікацій у пресі та спогадів людей, які знали його, теж давно ніхто не переймається, хоча і цю роботу не завершено. Однак, незважаючи ні на що, робота з укладання наукової біографії вченого триває.

Окремо слід сказати про організацію роботи з дослідження історії контролографії. На жаль, пошуку і збереження контролографів, креслень та іншої супутньої документації свого часу зроблено не було. Однак у 2005 р. розпочато дослідження, що мали завданням вивчення й оцінку наукової спадщини вченого [4]. Їхнє продовження привело до створення у 2011-2012 роках діючого макета контролографа нового покоління на базі персонального комп'ютера. Так було відкрито ще одну сторінку в історії контролографії, що дає винаходу вченого путівку в майбутнє. Експериментальний зразок приладу пройшов апробацію, проте здійснити його повне налаштування і довести цю роботу до логічного завершення з різних причин не вдалося. На часі організація дослідження і написання монографії з історії контролографії, а також створення зразка контролографа IV покоління, придатного для серійного виробництва і масового застосування у різних галузях народного господарства, а також здійснення наукових досліджень.

Що стосується вшанування пам'яті Я. Цурковського, то й у цій сфері зроблено вкрай мало. Крім організації та проведення круглих

столів, виставок і конференцій його пам'яті, зокрема до роковин, практично нічого більше не реалізовано. Відтак доводиться констатувати, що шлях вченого до визнання буде надто довгим і тернистим, яким був його шлях у науці за життя.

Створення меморіальної дошки і встановлення її на будинку, в якому найдовше проживав Я. Цурковський (найімовірніше, на вул. К. Левицького, 35), не потребує багато затрат і коштів, проте досі не знайшлося бажаючих втілити цей благородний задум. Те ж слід сказати і про перейменування однієї з вулиць, де він жив, на вулицю його імені (найкраще підходить для реалізації цього задуму вул. Харківська). Не погано би було також виготовити пам'ятник Я. Цурковському (принаймні для встановлення на його могилі), який би зображав винахідника біля контрологафа, однак і тут бракує бажаючих зайнятися цим.

Зовсім не потребує коштів, наприклад, завершення роботи з надання Я. Цурковському звання «Праведника народів світу» за врятування в роки війни Іоахима Менделевича Акса. Всі необхідні для цього документи були зібрані до 100 річниці з дня його народження і надіслані за місцем призначення, проте і ця справа досі не зрушила з місця. Не потребує жодних витрат; присвоєння Львівському товариству психологів імені вченого. Не погано би було також відновити його діяльність, як і реалізувати силами цієї організації ряд завдань із числа тих, про які йшлося у даному викладі.

Добре би було також зацікавити львівських журналістів долучитися до ознайомлення громадськості як із подіями життя і наукової діяльності Ярослава Івановича, так і зі станом робіт із вшанування його пам'яті. Не погано би також назвати якесь кафе у місті «Збентежений літак», у якому могли би збиратися як початкуючі, так і відомі літератори, а також майбутні і фахові психологи. Можна було би створити тематичний заклад із відповідним оформленням інтер'єру, як, наприклад, «Мазох-кафе», і влаштовувати у ньому читання поезій і тематичні виступи з літературної, психологічної або історичної тематики.

Варто також комусь зайнятися створенням музею контрологафії (або експозиції у Львівському історичному музеї). Для цього потрібно подбати про передачу музею тих моделей контрологафа, що збереглися до сьогодні, а також інших матеріалів, що стосуються їхнього створення та застосування.

Отже, можна зробити такі висновки:

1. Стосовно збереження наукової спадщини Я. Цурковського можна констатувати, що на сьогодні в даному напрямі зроблено неприпустимо мало; до позитивних здобутків можна віднести лише повільний

збір матеріалів про його життя та наукову діяльність, які були використані для укладання його наукової біографії (яка, проте, і тепер далека від завершення, передусім через те, що цій роботі бракує кваліфікованих і зацікавлених виконавців).

2. Щодо вшанування пам'яті Я. Цурковського можна відзначити, що стан справ тут теж вкрай поганий, оскільки до позитивних здобутків можна віднести лише регулярне, але не часте проведення наукових конференцій, присвячених круглим датам із дня народження вченого (рівень яких часто теж далекий від бажаного, передусім через незадовільний рівень публікацій, що пишуться без проведення необхідних досліджень).

3. Стосовно теперішньої діяльності з реалізації необхідних заходів потрібно констатувати, що у цьому напрямі в даний час теж практично нічого не робиться, оскільки в їхній реалізації до сьогодні немає зацікавленості ні у влади всіх рівнів, ні у науковців, зокрема психологів, ні у широких кіл громадськості; відтак шлях до визнання вітчизняного вченого у своїй країні надто складний і тривалий.

Незважаючи на те, що на сьогодні зроблено неприпустимо мало щодо збереження наукової спадщини і вшанування пам'яті Я. Цурковського, все ще є надія на проведення й успішне завершення у майбутньому відповідних досліджень.

Відносно перспективи подальших досліджень у даному напрямку, у подальшому передбачається здійснити аналіз наукової спадщини Я. Цурковського з позицій сучасної науки й оцінити її актуальність на даний час та перспективи застосування в майбутньому.

Посилання:

1. *Вавринюк, В. І.* Психологічна спадщина Ярослава Івановича Цурковського / *В. І. Вавринюк* // Науковий вісник університету «Львівський Ставропігіон». — Львів : Вид-во ун-ту «Львівський Ставропігіон», 2006. — Вип. II. — С. 107-112.
2. *Вавринюк, В. І.* Талановитий український вчений Ярослав Іванович Цурковський / *В. І. Вавринюк* // Філософські пошуки. — 1999. — Вип. IX. — С. 108-115.
3. *Вінтюк, Ю. В.* Біографія Ярослава Цурковського : проблема висвітлення / *Ю. В. Вінтюк* // Філософські пошуки. — 1999. — Вип. IX. — С. 98-107.
4. *Вінтюк, Ю. В.* Контролографічний метод діагностики Ярослава Цурковського / *Ю. В. Вінтюк* // Філософські пошуки. — 2007. — Вип. XXVI. — С. 220-230.
5. *Вінтюк, Ю. В.* Україна – над усе (До 95-ї річниці з дня народження Я. І. Цурковського) / *Ю. В. Вінтюк* // Поступ. — № 184 (440) від 25 грудня 1999 р. — С. 9.
6. *Вінтюк, Ю.* Ярослав Іванович Цурковський. До 110-ї річниці з дня народження Ярослава Івановича // Феномен людини. Здоровий спосіб життя. — 2014. — Вип. 34 (100). — С. 59-60.

7. *Вінтюк, Ю. В.* Ярослав Цурковський: життя і діяльність / *Ю. В. Вінтюк* // Філософські пошуки. — 2009. — Вип. XXX. — С. 256-280.
8. *Вінтюк, Ю. В.* Ярослав Цурковський: особистість і вчений / *Ю. В. Вінтюк* // Політична психологія : Науковий збірник. — Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. — С. 234-238.
9. *Льницький, М.* Обірвані струни творчості / *М. Льницький* // Літературна Україна. — 1990. — Ч. 27 (4384).
10. *Лозинський, М. І.* 86-ти річний пластун Орлик – Ярослав Цурковський – згадує, як у 17 років його обрали полковником чети пластунів / *М. І. Лозинський* // Ратуша. — 1990. — 8 грудня.
11. *Огірко, І. В.* Життєвий і творчий шлях д-ра Ярослава Цурковського / *І. В. Огірко, В. А. Юрковський* // Український освітній журнал. — Львів, 1995. — № 1. — С. 55-61.
12. Теорія психічної контрольності та сучасні психолого-педагогічні проблеми. Матеріали наукових читань, присвячених 110-річчю від дня народження Ярослава Івановича Цурковського. — Львів : Сполом, 2015. — 80 с.
13. *Цурковський, О. Я.* Кетяг калини в пошану Др. Ярославу Цурковському (спогади про батька) / *О. Я. Цурковський* // Технічні вісті. — 2005. — № 1-2 (20-21). — С. 14-16.
14. Цурковський Ярослав Іванович // Вікіпедія. — 2009. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Цурковський_Ярослав_Іванович
15. Ярослав Іванович Цурковський. До 100-річчя від дня народження. — Львів : Вид-во ун-ту «Львівський Ставропігон», 2005. — 71 с.

References (transliterated and translated):

1. *Vavryniuk V. I.* Psykholohichna spadshchyna Yaroslava Ivanovycha Tsurkovskoho (Psychological heritage of Yaroslav Ivanovich Tsurkovsky). // Scientific Bulletin of “Lviv Stavropigion” University. Lviv, 2006. Vol. II. P. 107-112.
2. *Vavryniuk, V. I.* Talanovytyi ukrainskyi vchenyi Yaroslav Ivanovych Tsurkovskyi (Talented Ukrainian scientist Yaroslav Ivanovych Tsurkovskyi). // Philosophical Prospecting, 1999. Vol. IX. P. 108-115.
3. *Vintiuk, Yu. V.* Biohrafiiya Yaroslava Tsurkovskoho: problema vysvitlennia (Biography of Yaroslav Tsurkovsky: the problem of coverage). // Philosophical Prospecting, 1999. Vol. IX. P. 98-107.
4. *Vintiuk, Yu. V.* Kontrolohrafichnyi metod diahnostryky Yaroslava Tsurkovskoho (Control and graphical method for diagnosis by Yaroslav Tsurkovsky). // Philosophical Prospecting, 2007. Vol. XXVI. P. 220-230.
5. *Vintiuk, Yu. V.* Ukrayina – nad use (Do 95-oi richnytsi z dnia narodzhennya Ya. I. Tsurkovskoho) (Ukraine is above all (to the 95th anniversary of the birth of Ya. I. Tsurkovsky)). // Postup. № 184 (440), from December 25, 1999. P. 9.
6. *Vintiuk, Yu.* Yaroslav Ivanovych Tsurkovskyi. Do 110-oi richnytsi z dnia narodzhennia (to the 110th anniversary of the birth of Ya. I. Tsurkovsky). // The Phenomenon of Man. Healthy Lifestyle, 2014. Vol. 34 (100). P. 59-60.
7. *Vintiuk, Yu. V.* Yaroslav Tsurkovskyi: zhyttia i diyalnist (Yaroslav Tsurkovsky: Life and activities). // Philosophical Prospecting, 2009. Vol. XXX. P. 256-280.

8. *Vintyuk, Yu. V.* Yaroslav Tsurkovskiy: osobystist i vchenyi (Yaaroslav Tsurkovsky: personality and scientist). // Political Psychology: Scientific Journal. Lviv, 2003. P. 234-238.
9. *Ilnytskyi, M.* Obirvani struny tvorchoosti (Dangling strings of creativity). // Literary Ukraine. Part 27 (4384) from July 5, 1990.
10. *Lozynskiy, M. I.* 86-ty richnyi plastun Orlyk – Yarosav Tsurkovskiy – zhaduye, yak u 17 rokiv yoho obraly polkovnykom chety plastuniv (86-year Plast member Orlyk – Yaroslav Tsurkovskiy – recalls how at 17 he was elected a colonel of Plast cheta). // Ratusha, December, 8 1990.
11. *Ohirko, I. V., Yurkovskiy, V. A.* Zhyttievyyi i tvorchiy shliakh d-ra Yaroslava Tsurkovskoho (Life and career of Dr. Yaroslav Tsurkovsky). // Ukrainian Educational Magazine. Lviv, 1995. № 1. P. 55-61.
12. *Teoriya psykhičnoyi kontrolnosti ta suchasni psykholoho-pedahohichni problemy. Materialy naukovykh chytan, prysviachenykh 110-richchu vid dnia narodzhennia Yaroslava Ivanovycha Tsurkovskoho* (The theory of mental control and modern psychological and pedagogical problems. Proceedings of scientific readings dedicated to the 110th birth anniversary of Yaroslav Ivanovych Tsurkovsky. Lviv, 2015. 80 p.
13. *Tsurkovskiy, O. Ya.* Ketyah kalyny v poshanu Dr. Yaroslavu Tsurkovskomu (spohady pro batka) (A bunch of snowball in honor of Dr. Yaroslav Tsurkovsky (Memoirs of father). // Technical news, 2005. № 1-2 (20-21). P. 14-16.
14. Tsurkovskiy Yaroslav Ivanovych // Wikipedia. – 2009. [Electronic resource]. Mode of access : http://uk.wikipedia.org/wiki/Цурковський_Ярослав_Іванович
15. Yaroslav Ivanovych Tsurkovskiy. Do 100-richchia vid dnia narodzhennia (Yaroslav Ivanovych Tsurkovsky. The 100th anniversary of his birth.). Lviv, 2005. 71 p.

Стаття надійшла до редакції 09.01.2015

Ю. Винтюк

Наследие Ярослава Цурковского: проблема изучения и признания (по поводу 110-й годовщины со дня рождения)

Рассмотрен комплекс вопросов, связанных с признанием, сохранением и изучением научного наследия Ярослава Цурковского, а также почтением его памяти. В качестве исходных предпосылок приведён перечень мероприятий, которые в связи с этим необходимо осуществить. Сделан обзор публикаций, посвящённых освещению событий жизни Ярослава Цурковского, его научной, литературной и общественной деятельности. Приведён перечень мероприятий, которые были осуществлены за последние два десятилетия для сохранения научного наследия и почтения памяти учёного. Осуществлено рассмотрение положения дел в этом направлении в настоящее время; указаны основные трудности, препятствующие признанию заслуг учёного и практическому применению его достижений в современных условиях. Автор делает вывод, что на сегодня в данном вопросе сделано недопустимо мало; к

положительным достижениям можно отнести лишь медленный сбор материалов о его жизни и научной деятельности, которые были использованы для заключения его научной биографии.

Ключевые слова: почтение памяти, признание заслуг, сохранение наследия, использование наработок.

Yu. Vintiuk

Yaroslav Tsurkovsky's Heritage: Problem of Studying and Recognition (on the occasion of the 110th anniversary of his birth)

The article deals with a complex of issues connected with the recognition, preservation and studying of Yaroslav Tsurkovsky's scientific heritage, as well as commemorating of his memory. A list of measures as starting pre-conditions is given which should be implemented in this regard. Afterwards, a review of publications devoted to enlightening of Yaroslav Tsurkovsky's life, his scientific, literary and public activities was made. The list of events that have been implemented over the past two decades to preserve the scientific heritage and commemoration of his memory was given. The consideration of the situation in this branch at present was carried out; the main difficulties preventing the recognition of the scientist's merit and practical application of his achievements in modern conditions are pointed out. The author concludes that today it is made too little in this matter; only slow collection of materials about his life and scientific activities, which have been used for the conclusion of his scientific career can be attributed as positive achievements.

Keywords: commemoration, recognition of merits, preservation of heritage, use of achievements.

Рецензент – кандидат психологічних наук З. Л. Становських